

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ VE TÜRKİYE'DE ARICILIK

Zir. Müh. Nurdoğan YAŞAR, Zir. Yük. Müh. Ümit KARATAŞ
Arıcılık Araştırma İstasyonu Müdürlüğü / Ordu

Son yıllarda arıcılık sektörü dünyada ve Türkiye'de kırsal alanda yaşayan gençlere istihdam olanağı yaratabilecek, başlangıçta çok büyük miktarda yatırıma gereksinim duyulmadan yapılabilen, kısa sürede kendisini geriye ödeyebilen, arı ürünlerinin çeşitliliği nedeniyle giderek talebi yükselen ve üretici ülkeler için önemli bir döviz kaynağı yaratan sektör olma yolundadır.

Bal ve diğer arı ürünleri dünyada da hızla büyüyen ürünler grubuna girmektedir. Kırsal kalkınmada ve hayvancılık dalları arasında önemi giderek artan arıcılık faaliyetinde halen kaliteli ve güvenilir bal üretiminden sağımına kadar farklı sorunlar ile karşılaşılabilir. Bu sorunlar dünya bal üretimi açısından dördüncü sırada bulunan ve dünya çam balı üretiminin %90'ından fazlasını sağlayan Türkiye'yi bal dışsatımı açısından darboğaza sokmakta, zengin flora kaynakları sonucu bal çeşitliliği olmasına rağmen, bal dışsatım potansiyelinin gereğince değerlendirilememesine neden olmaktadır.

Arıcılık faaliyeti arı ürünleri üretiminin çeşitliliği nedeniyle, dünyada gerek gelişmiş ülkelerde, gerekse gelişmekte olan ülkelerde hızlı gelişme trendi gösteren bir faaliyettir. Balın ve diğer arı ürünlerinin insan sağlığına olan katkılarının son yıllarda daha iyi anlaşılması, gerek gıda ve gerekse tedavi ve kozmetik amacıyla kullanım alanlarının yaygınlaşması, arıcılığı gelişmiş ülkelerde bal dışında diğer arı ürünlerinin üretilmesi ile karlılığının arttığı görülmüştür. Arıcılık sektörü giderek ön plana çıkarmaktadır.

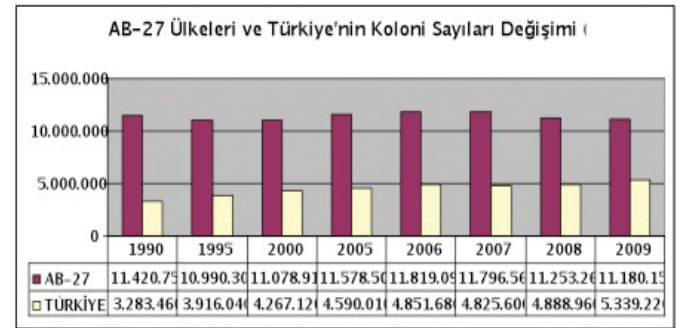
Arıcılık faaliyeti, Avrupa'da genellikle geleneksel bir uğraş; İspanya, Polonya, Macaristan, Yunanistan ve Türkiye gibi ülkelerde üretici gelirini artırıcı bir araç; Uzak doğu, Orta ve Güney Amerika ve Afrika ülkelerinde önemli bir dış gelir kaynağı, ABD, Kanada, Japonya gibi ülkelerde ise ağırlıklı olarak bitkisel tozlaşmaya katkı sağlayan bir faaliyet olarak değerlendirilmektedir (Vural, 2008).

Avrupa Birliği ve Türkiye'de Koloni Sayıları, Bal Üretimleri ve Bal Verimlerindeki Değişimler

AB-27 ülkelerinde son 20 yılda koloni sayısında önemli bir değişim olmamasına karşılık toplam bal üretimi 150 bin tondan 200 bin tonlara, bunun paralelinde koloni başına bal verimleri de 13 kg lardan 18 kg lara yükselmiştir. Türkiye'de ise son 20 yılda 2 milyondan fazla koloni artışı sağlanmış, bu paralelde toplam bal üreti-

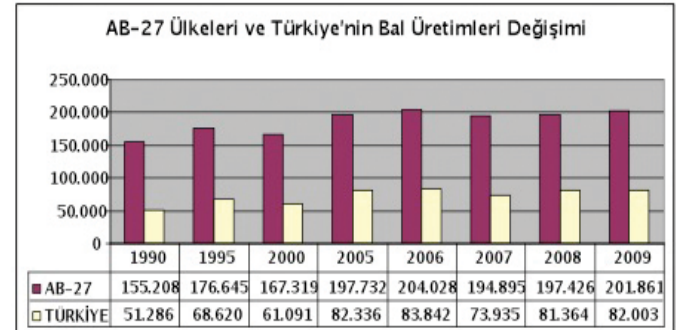
mi de 30 bin ton artış göstermiş olmasına rağmen koloni başına bal veriminde zaman zaman artışlar olsa da önemli bir değişiklik görülmemiştir (Grafik 1, Grafik 2, Grafik 3).

Grafik 1. AB-27 Ülkeleri ve Türkiye'nin Koloni Sayıları Değişimi (1990-2009)

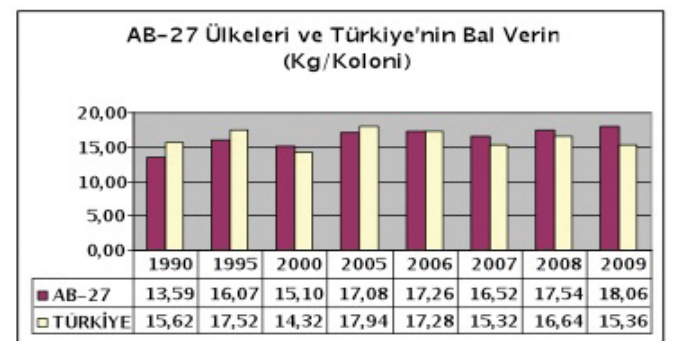
FAOSTAT | © FAO Statistics Division 2012 | 15 February 2012

Grafik 2. AB-27 Ülkeleri ve Türkiye'nin Bal Üretimleri Değişimi (1990-2009)

FAOSTAT | © FAO Statistics Division 2012 | 15 February 2012

Grafik 3. AB-27 Ülkeleri ile Türkiye'nin Yıllar İtibarı İle Bal Verimleri

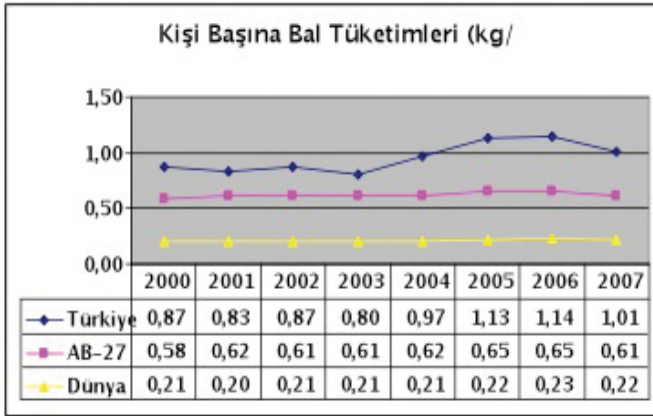
Türkiye, 1990 yılında AB-27 ülkeleri toplam koloni sayısının yaklaşık % 30'u kadar koloni varlığına sahip durumda iken, 2009 yılına gelindiğinde bu oran yaklaşık % 50'ye kadar yükselmiştir. Buna karşılık, 1990 yılında AB-27 ülkeleri toplam bal üretiminin yaklaşık % 30'u kadar bir üretim gerçekleştirirken, 2009 yılına gelindiğinde bu oran ancak yaklaşık % 40'a kadar yükselebilmiş, koloni başına ortalama bal veriminde ise geride kalmıştır (Grafik 1, Grafik 2, Grafik 3.).

Avrupa Birliği ve Türkiye'de Bal Tüketimi

2009 yılı itibarıyla AB'nin toplam bal tüketimi yaklaşık olarak 320 bin ton olup, bu rakam dünya bal tüketiminin yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır.

AB-27 ortalamasına göre kişi başına bal tüketimi 2007 yılında 0.61 kg iken, anılan 8 yılın ortalamasına göre ülkeler arasında bal tüketiminin en yüksek olduğu ülkeler Yunanistan (1.59 kg) , Avusturya (1.32 kg), Almanya (1.13 kg) ve Slovenya (1.02)'dir..

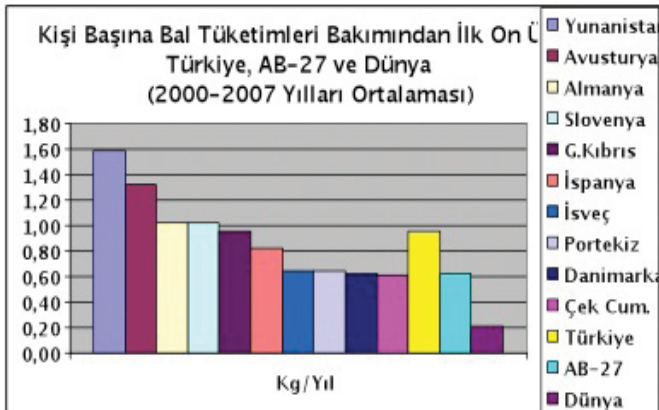
Grafik 4. Türkiye, AB-27 ve Dünya Kişi Başına Bal Tüketimleri Değişimleri (2000-2007)

FAOSTAT | © FAO Statistics Division 2012 | 22 February 2012

Grafik 5. Kişi Başına Bal Tüketimleri Bakımından İlk On Ülke, Türkiye, AB-27 ve Dünya Ortalamaları.

FAOSTAT | © FAO Statistics Division 2012 | 22 February 2012

Türkiye'de 2000-2007 dönemi itibarıyla kişi başına ortalama yıllık bal tüketimi, anılan son üç yılda 1 kg'ın üzerinde olduğu, bu 8 yılın ortalamasının ise 0.95 kg/yıl olduğu görülmektedir. Bu dönem içerisinde kişi başına yıllık bal tüketimi en yüksek değeri 2006 yılında 1.14 kg olarak belirlenmiştir. Türkiye'nin kişi başına ortalama bal tüketiminin AB-27 ülkeleri ve dünya ortalamalarından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Grafik 4, Grafik 5).

AB ülkelerinde genelde tüketicilerin tercihi balın açık renkli, likit ve tadının da hoş olması yönündedir. Bu ülkeler arasında Belçika ve Lüksemburg krem şeklinde balı tercih ederken, Danimarka'da koyu renkte bala düşük miktarda talep olmasına karşılık genelde açık renkli bal tercih edilmektedir. Fransa tek orijinli balı tercih ederken, Almanya likit ve tek orijinli balı tercih etmektedir. Avusturya'da ise tek orijinli ve krem şeklindeki ballar popülerdir. Sanayi sektörü ise daha düşük kalitedeki balları tercih etmektedir.

AB ülkeleri, dünya ticaretine konu olan bal üretiminin %22'sini tüketmektedir. Ancak tüketim yavaş artış göstermektedir. Bunun nedeni AB'ne satılan ballarda kontaminasyona neden olan bazı maddelerin yasaklanması ve tüketicide ortaya çıkan tedirginlikler nedeniyle bal tüketiminde dalgalanmalar meydana gelmesidir (Rieks, 2006). AB ülkeleri bal tüketiminin %50'sini ithalat yoluyla karşılamaktadır.

AB ülkelerinden Almanya bal pazarının lideri durumundadır (CBI, 2005). AB'de toplam bal tüketiminin yaklaşık %30'u Almanya'ya aittir. AB'de balın yaklaşık %80'i sofralık olarak tüketilirken, %20'si de gıda sanayiinde kullanılmaktadır. AB ülkelerinin piyasasına giren balın %85'i ambalajlı olarak piyasaya sunulmakta, tek orijinli spesifik bal şeklinde kahvaltılık olarak kullanılmaktadır (Loon ve Koekoek, 2006). Geri kalan %15'lik bölüm sanayi amaçlı ve unlu mamuller sektöründe kullanılmaktadır.

Kaynaklar:

- CBI, EU Market Survey 2005, Organic Food Products, (www.cbi.eu/download/mid-preview/5313.pdf).
 Loon, M.V. ve F. Van Koekoek, 2006, Export Opportunities for African Organic Honey and Beeswax, EPOPA, Netherlands, January. (www.epopa.info)
 Rieks, H., 2006, The Market Demand for Organic Bee Products in Europa and How Epopa Promotes the export of African Organic Products, Second Bees for Development Honey Trade Workshop, Netherlands,
 Saner, G. Ve ark., 2011, Organik ve Konvansiyonel Bal Üretiminde Teknik ve Ekonomik Yönden Geliştirilmesi ve Alternatif Pazar Olanaklarının Saptanması Üzerine Bir Araştırma: İzmir İli Kemalpaşa İlçesi Örneği. İzmir-Türkiye.
 Vural, Hasan, 2008, Türkiye'de Bal Üretim ve Pazarlaması, I.Uluslararası Muğla Arıcılık ve Çam Balı
 FAOSTAT | © FAO Statistics Division 2012